

N:o 8.

Af Herr Anders Bengtsson: Med förslag till förändrade bestämmelser angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse.

Ehuru jag vid sistlidne års riksdag väckte motion om ändring i 26 kap. 4 § Byggningsbalken rörande byggande och underhållande af tingshus och häradsfängelser, utan att denna min motion vann Riksdagens bifall, kan jag likväl nu ej afhålla mig från att åter väcka motion derom och får som skäl därför andraga följande.

Då det i 1734 års lag bestämdes om skyldigheten att bygga och underhålla tingshus och häradsfängelser, hade ridderskapet och adeln sitt forum i Hofrätten, presterskapet sitt hufvudsakliga i Konsistorium och borgarena i städerna, så att det endast var allmogen, krono- och skattebönderna, som för att få ett ställe, hvarest för dem äfven lag och rätt kunde skipas, måste icke allenast bygga tingshus, å vanlig tingstad, eller der Konungens Befallningshafvande pröfvar det för allmogen lägligast, sedan rätten deröfver varit hörd, utan äfven häradsfängelser, hvarest missgerningsmän kunde i förvar hållas. Från skyldigheten att deri deltaga äro, efter nu gällande lagbestämmelser, befriade: Insockne frälsehemman, prest- och klockareboställen, lasthemman, afhysta rå- och rörs-hemman samt sätes- och ladugårdar.

Orsaken till denna befrielse är, att adeln, säteriernas, rå- och rörs-hemmanens samt insockne frälsehemmanens dåvarande egare, hade sitt forum i Hofrätterna och presterskapet sitt hufvudsakliga i Konsistorium.

Kostnaden för ifrågavarande byggnaders uppförande och underhåll är bestämd att utgå efter gårddatalet utan afseende på hemmanens större eller mindre omfång och värden, och skälet till denna bestämmelse torde vara att söka deri, att alla hemman på den tiden ansågos hafva ungefär-

ligen lika värde, emedan de mindre hemmanen då sannolikt hade lika mycket odlad jord, om icke mera, än de större, och att således endast den odlade jorden togs i betraktande, då såväl ståndskog som skogsmark ansågs icke ega något nämnvärdt värde. Men sedan dess hafva betydliga förändringar inträdt. Hemman med stora vidsträckta, odlingsbara marker hafva blifvit uppodlade och ståndskogen har fått ett betydligt värde, hvadan, och då i följd deraf hemmanens värde blifvit högst olika, det numera är en orimlighet att alla hemman skola betala lika i nämnde kostnad, hvilket torde bäst visas af nedanstående uppgift af vederbörande häradsskrifvare öfver taxeringsvärdena å följande hemman:

Län.	Socknar.	Nummer.	Hemman.	Mantal.	Taxeringsvärde.		
					Kronor.	Kronor.	
Wernmlands	Fryksände	1	Boda	1	426,600	—	
	Råda	—	Ufvedshagen	$\frac{1}{4}$	—	7,200	
	Sunne	—	Skäggeberg	1	144,000	—	
	»	—	Ivarsbjörke	1	312,000	—	
	»	—	Hastersby	1	—	3,840	
	Gunnarskog	—	Bertand	1	220,800	—	
	»	—	Södra Treskog	1	124,800	—	
	Eda	—	Södra Emterud	1	119,400	—	
	Mangskog	—	Sohengen	$\frac{1}{8}$	48,000	—	
	Brunskog	—	Näs	1	—	28,000	
	Arvika	—	Vestra Speked	1	—	19,200	
	»	—	Källsäter	$\frac{1}{2}$	—	8,600	
	Gräsmark	—	Ragvolskärn	$\frac{1}{4}$	30,000	—	
	»	—	Timbonäs	$\frac{1}{4}$	96,000	—	
	»	—	S:a Granbäcktorp	$\frac{1}{4}$	—	11,520	
	Gestriklands	Ö. Emtervik	—	Westegård	1	—	18,400
		Hedesunda	1	Ertmanshyttan	$\frac{1}{10}$	13,335	—
»		1	Kungsgården	$\frac{1}{10}$	—	1,100	
Fernebo		1	Österange	$\frac{1}{10}$	10,000	—	
»		1	Hedåsen	$\frac{1}{10}$	—	1,600	
Årsunda		1	Dragbo	$\frac{1}{10}$	9,666	—	
»		1	Tjerpstorp	$\frac{1}{10}$	—	2,600	
Torsåker		1	Gammalstille	$\frac{1}{10}$	50,000	—	
»		1	Ofvanåker	—	—	3,022	
Ofvansjö		2	Grundsjön	$\frac{1}{10}$	10,500	—	
»		1	Abbotstjern	$\frac{1}{10}$	—	2,000	
Järbo		1	Djupdal	$\frac{1}{10}$	6,600	—	
»		1	Botjern	$\frac{1}{10}$	—	5,200	

Län.	Socknar.	Nummer.	Hemman.	Mantal.	Taxeringsvärde.	
					Kronor.	Kronor.
Gestriklands	Högbo	1	Safveränge	$\frac{1}{10}$	8,000	—
	»	13	Hogbo	$\frac{1}{10}$	—	4,000
	Ugglebo	1	Gammelboning	$\frac{1}{10}$	6,750	—
	»	1	Rönnbacken	$\frac{1}{10}$	—	1,350
	Hamrånge	1	Råhällen	$\frac{1}{10}$	5,400	—
	»	2	Norrtjern	$\frac{1}{10}$	—	1,392
	Hille	1	Nynäs	$\frac{1}{10}$	10,000	—
	»	7	Åbyggeby	$\frac{1}{10}$	—	3,000
	Walbo	1	Dahlen	$\frac{1}{10}$	18,000	—
	»	1	Laggen	$\frac{1}{10}$	—	2,800
Bohus	Skee	—	Håkedalen	$\frac{1}{2}$	17,800	—
	»	—	Stenaröd	$\frac{1}{2}$	—	5,400
	Tanum	—	Bramseröd	$\frac{1}{2}$	22,000	—
	»	—	Orredohn Norr	$\frac{1}{4}$	—	2,400
	Qville	—	Dusgård	$\frac{1}{4}$	12,000	—
	»	—	Hohla	1	—	11,000
	»	—	Skogarn	$\frac{1}{3}$	—	1,400
Jönköpings	Hakarp	—	Trösvall	1	56,500	—
	Jersnäs	—	Brunstorp	$\frac{1}{4}$	30,000	—
Malmöhus	Bodarp	3	Grimnerud	$\frac{1}{4}$	—	3,600
	»	—	Bodarp	1	47,200	—
Hallands	Tvååker	—	Kykoköping	$\frac{23}{24}$	69,800	—
	Näslinge	—	Mankagård	1	48,600	—
	Morups	—	Mölnarp	1	—	4,400
Kalmar	Rygslinge	—	Mankagård	1	75,000	—
	Högby	—	Borgholm Kungsladugård	$5 \frac{3}{4}$	100,000	—
	Högerums	—	Horn Kungsladugård	$\frac{4}{4}$	90,000	—
	Ryglinge	8	Halstorp	$1 \frac{3}{4}$	50,000	—
	Köping	—	Ryglinge kyrkoherdeboställe	$1 \frac{7}{8}$	—	23,000
	Högby	—	Köpings pastorsboställe	2	—	20,000
	Persnäs	3	Binnerbäck	$\frac{1}{256}$	—	100
	Medelplana	—	Lundeby	$\frac{1}{216}$	—	100
Skaraborgs	Klefva	4	Helleskis	1	175,000	—
	»	19	Krarkgagården	$\frac{5}{8}$	—	10,000
Örebro	Äsker	1	»	$\frac{3}{8}$	—	5,500
	Lennäs	1	Bysta	1	121,400	—
			Krokstorp	1	—	2,200

Af ofvanstående jämförelse mellan olika hemmans eller mantals värden framgår ovedersägligen, att lagbestämmelsen om att byggnadsskyldigheter skola utgöras efter gårddatalet, utan afseende på större eller mindre hemman, för nuvarande förhållanden måste vara oriktig. Sedan denna skyldighet bestämdes, hafva många lagförändringar och andra förhållanden inträdt, som påkalla förändrade bestämmelser härutinnan. Adeln var då ensam berättigad att ega säterier, ladugårdar, afhyste rå- eller rörshemman. Numera är rättigheten att ega och besitta dylik jord ej längre adeln uteslutande förbehållen, utan hvem som helst sedan lång tid tillbaka, utan afseende på om han är adelsman eller ej, är dertill lika berättigad som fräsemanen. Då säteriegaren, äfvensom innehafvare af preste- och klockareboställen, lika väl som skattebonden behöfver anlita lagens skydd och ett ställe der rättvisa skipas, och hvilkas rätta forum i flesta fall nu är Häradsrätten, fordra rättvisa och billighet att äfven innehafvare af sådan jord deltaga uti kostnaden af tingshus' och häradsfångelsers byggande och underhåll. Härtill kommer en annan omständighet, icke den minst viktiga, nemligen att, sedan meranämnda byggnadsskyldighet bestämdes, många verk och fabriker blifvit anlagda, hvilkas egare och arbetspersonal lika väl som jordbrukaren äro i behof af oftanämnde byggnader, men dertill ej bidraga med ett enda öre. Likaledes hafva inom en del härader köpingar blifvit anlagda, hvilka lyda under Häradsrätt och till följd af sin rörelse långt mera än jordbrukaren behöfva anlita Häradsrätten, utan att dessa deltaga mera än för den jord hvarå köpingen blifvit anlagd, hvilken utgör en ganska ringa del i byggnadsskyldigheten emot hvad de efter billighet och rättvisa borde betala.

Den ifrågavarande lagen bestämmer att tingshus skall bestå af stuga med 2 kamrar; och som en sådan byggnad är alldeles otillräcklig efter nutidens fordringar, kan man med skäl säga att någon lag ännu icke är bestämd för uppförande och underhåll af tidsenliga och efter nutidens fordringar ändamålsenliga tingshus, hvilket gör att detta lägger hinder i vägen för uppförande af lämpliga sådana.

Ehuru, allt efter det nya representationsskicket tillkomst, denna fråga förevarit vid flera riksdagar för att derutinnan få ändring, står likväl densamma ännu lika olöst som för ett och ett halft sekel sedan, emedan Första Kammaren med dels större och dels mindre pluralitet afslagit den föreslagna förändringen, hvaremot Andra Kammaren vid de fyra sista riksdagarne beslutat den ändring, att kostnaden skulle utgå efter samma grund som för utgörande af kommunalutskylder är bestämd.

Jag anser att, om förenämnda skyldighet skulle åläggas alla lika, hvilka inom ett tingslag erlägga kommunalutskylder, byggnadsskyldigheten

äfven då blefve ojemnt och mindre rättvist fördelad, emedan fastighets-egaren i flera fall anlitar Häradsrätten mera än löntagare och kapitalister, nemligen genom sökande af lagfart och in-teckningar samt åtskilliga rätt-gångar rörande jordbruk och andra dermed i sammanhang stående rätts-förhållanden m. m.

Lag-Utskottet hade äfven i sitt betänkande sistlidne riksdag före-slagit, att andra beskattningsföremål skola deltaga med omkring $\frac{1}{4}$ -del mot jordbruks och annan fastighet efter fyrktal, och jag är öfvertygad att, om detta förslag vunnit Riksdagens bifall, den missbelåtenhet, som nu i allmänhet är rådande öfver den orättvisa fördelningen rörande ifråga-varande byggnadsskyldighet, helt och hållet skulle hafva försvunnit, så att frågan icke återkommit till hvarje Riksdag, såsom nu en lång tid varit fallet och sannolikt kommer att ske, tills den får en rättvis lösning.

På grund af det nu anförda och i förhoppning att frågan nu måtte blifva af Riksdagen afgjord på en billig och rättvis grund vågar jag här-med värdsamt föreslå,

att Riksdagen måtte för sin del besluta följande för-ändring angående skyldigheten att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfän-gelse.

»Med ändring af hvad 26 kap. 4 § Byggningsbalken och särskilda författningar stadga angående skyldighet att deltaga i byggandet af tingshus och häradsfängelse, förordas härigenom, att i kostnaden för uppförande och underhåll af sådan byggnad skola alla de, hvilka inom tingslaget erlægga kommunalutskylder, deltaga, för fa-stighet efter hela samt för andra beskattningsföremål efter en fjerdedel af derå belöpande fyrktal. Uppkom-mer vid denna beräkning i senare fallet bråktal, som icke är delbart med fyra, skall det bortfalla.»

Stockholm den 23 Januari 1880.

Anders Bengtsson,
Kärsmossen.
